

Spoločnosť pre ochranu netopierov začala obhliadku starých banských diel

Terénnym monitoringom začala v prvých februárových dňoch Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku prieskum nebezpečných banských diel v Revúckej vrchovine. Podľa koordinátora projektu Ervína Hapla najskôr potrebujú zmapovať nebezpečné banské otvory. V ďalšom kroku preskúmajú ich využívanie vzácnymi živočíchmi a podľa okolností rozhodnú buď o ich zasypaní alebo o zabezpečení.

„Kvôli poveternostným vplyvom podzemie neustále pracuje. Niektoré otvory zavalí sama príroda, inde sa otvoria úplne nové. V tomto štádiu projektu by sme privítali informácie od miestnych obyvateľov, ktorí dôverne poznajú okolie svojich obcí, aby nám takéto miesta ukázali. My ich zameriame a urobíme prieskum,“ uviedol Hapl.

Množstvo nebezpečných otvorov sa nachádza v celej Revúckej vrchovine. Možno na ne naraziť od Rožňavy až po Lovinobaňu. Niektoré otvory sú pritom mimoriadne nebezpečné. Uprostred lesa sa nájdu aj úplne kolmé komíny hlboké aj niekoľko desiatok metrov. „Tie môžu predstavovať nebezpečenstvo tak pre divú zver, ako aj pre turistov. Snažíme sa najskôr takéto miesta identifi-

kovať a presne ich zamerať. Spolupracujeme pritom s obyvateľmi dotknutých obcí, ktorí svoje okolie poznajú najlepšie. Oveľa častejšie sa objavujú vodorovné otvory do podzemia. V minulosti sa totiž baníci prekopali pomerne blízko k povrchu a časom nadzemná časť zvetrala a spadla,“ povedal Hapl.

Zvedavosť môže byť osudná

Podzemné otvory využíva množstvo živočíšnych druhov. Netopiere v niektorých baniach zimujú, iné využívajú ako letovisko. Stálu teplotu podzemia využívajú aj najrozmanitejšie druhy hmyzu. „Niekdedy sa zdá, že podzemná chodba je na prvý pohľad bezpečná, ale ak sem niekto vojde bez patričného vybavenia, ľahko

sa môže stať, že do kolmej diery spadne už vo vnútri. Určite neodporúčam vchádzať dovnútra len tak zo zvedavosti. Vstup do takýchto baní je navyše zakázaný aj zo zákona,“ doplnil environmentalista Ján Rys.

Pozoruhodný objav

Banské diela s obľubou využívajú aj vzácné salamandry škvrnité (*Salamandra salamandra*) hlavne na prezimovanie. Ich telesná teplota závisí od teploty prostredia, v ktorom žijú. Klíma v starých baniach im umožňuje zostať v aktivite počas celej zimy.

„Môžem povedať, že v otvore starej bane nad obcou Nandáž sme našli jedno z najvýznamnejších zimovísk tohto obojživelníka. V rámci výskumu sme aspoň niekoľko jedincov odchytili, zmerali či odfofili. Zaujímavosťou je, že na jednom mieste sme ich našli približne 50 kusov. Čím je pre salamandry zaujímavá práve táto lokalita s určitou povedať nevieme. Majú tu však primeranú teplotu, ale aj mláky vody, kde môžu klásť larvy a nemusia tak migrovať k vodným tokom. V rámci výskumu sme im odoberali aj vzorky z jedových žliaz. Samotný jed salamandry nie je pre človeka bezprostredne nebezpečný. Ak s ním však ľudia z nejakého dôvodu prídu do kontaktu, stačí zasiahnuté miesto poriadne vypláchnuť vodou,“ upozornila zooložička Monika Balogová.

Baňu skúmali prírodovedci

Baňu pri obci Nandraž skúmala skupina prírodovedcov ako jednu z nebezpečných baní v prírode Revúckej vrchoviny. Pôvodný otvor je totiž dávno zasypaný. Samotný otvor v zemi však predstavuje pre ľudí veľké nebezpečenstvo, pretože vedie priamo do labyrintu starých banských chodieb. Poveternostnými vplyvmi sa však na inom mieste pred časom prepadla zem a vytvoril sa nový vchod. Spoločnosť pre ochranu netopierov teraz posudzuje, či má význam otvor zabezpečiť alebo zasypať.

„Ukazuje sa, že cez tento otvor možno prejsť priamo do systému starej bane. Z chodby vedie kolmá asi 20-metrová šachta a z nej úpadnica do hlavnej stôlne. Podľa stôp je pravdepodobné, že ju v lete obýva početná kolónia netopierov. Pre ľudí bez patričného vybavenia je to však mimoriadne nebezpečné miesto. Hrozí totiž nebezpečenstvo pádu do kolmej šachty,“ vysvetlil environmentalista Ján Rys.

Projekty ochrany netopierov

Prvým projektom je Ochrana netopierov v starých banských dielach na Slovensku, schváleným prostredníctvom CMS Small Grants Programme (UNEP/CMS/Conf.10.43), Secretariat of the Convention on Migratory Species of Wild Animals) na obdobie realizácie od 15. 10. 2012 do 15. 10. 2014. Hlavným cieľom projektu je identifikovať podzemné priestory starých banských diel, významné z hľadiska výskytu netopierov, hľadať a navrhnúť riešenia na zabezpečenie otvorov tak, aby z hľadiska bezpečnosti nedochádzalo k ich bežnej likvidácii. Projektovým územím sú prioritne oblasti orografického celku Revúcka vrchovina a Štiavnické



Zimujúce jedince podkovára malého (*Rhinolophus hipposideros*)



Prírodovedci pozorne skúmajú objavených obojživelníkov



Štôľňa v katastrálnom území obce Nandráž



Štôľňa v katastrálnom území obce Ochtiná

vrchy. Terénna práca pozostáva z celoročného dohľadania existujúcich otvorov do starých banských diel, potenciálne vhodných pre letovú aktivitu netopierov a sezónny monitoring výskytu netopierov v Revúckej vrchovine. V Štiavnických vrchoch sú naplánované dve nosné aktivity: 1. zistenie druhového zloženia a početnosti netopierov využívajúcich priestory bane Schöpfer a 2. zlepšenie podmienok prostredia na výskyt netopierov v Jurajovej štôľni (odstraňovanie náletovej vegetácie, prehlbovanie jarku s cieľom znížiť stav vodnej hladiny). Kľúčovými druhmi ochrany sú lietavec sfahovavý (*Miniopterus schreibersii*), podkovár južný (*Rhinolophus euryale*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*).

Druhým projektom je Zabezpečenie ochrany populácií netopierov v banských dielach Revúckej vrchoviny, schválený prostredníctvom GEF Small Grants Programme „UNOPS“ (United Nations Office for Project Services) na obdobie realizácie od novembra 2012 do konca mája 2014. Hlavným cieľom je ochrana biodiverzity, ktorá je závislá na existencii starých banských diel, spojená s riešením problémov bezpečnosti týchto objektov. Súčasne je snahou vytvoriť priestor pre ekonomické aktivity založené na využití zachovávanej biodiverzity pre rozvoj cestovného ruchu. Výstupom projektu by mal byť návrh a realizácia modelového riešenia zachovania banských priestorov významných z hľadiska výskytu netopierov pre oblasť orografického celku Revúcka vrchovina, ktoré by bolo možné následne aplikovať v iných banských oblastiach Slovenska.

Financovanie a partneri

Aktivity ochrancov finančne podporil Global Environment Facility (GEF Small Grants Programme) prostredníctvom United Nations Office for Project Services. Spolupracovať pri prácach bude Štátna ochrana prírody SR, ŠOP SR – Správa Národného parku Muránska planina, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, samosprávy obcí Nandráž, Rákoš, Sirk, Turčok, ale aj Štátne lesy, občianske združenie Živá planina, Muránska planina neinvestičný fond, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach či štátny podnik Rudné bane Spišská Nová ves.

Viac informácií na <http://www.netopiere.sk/>

Mgr. Alena Kostúriková

Viac jedincov salamandry škvrnitej (*Salamandra atra*)

Komin v katastrálnom území obce Ochtiná

Ďalší obyvatel' - mora pivničná (*Scoliopteryx libatrix*)

Samička salamandry škvrnitej